

5. Шутяк І., Патик В., Бевзюк Ю., Семенчук Д. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PLANNING AND DECISION-MAKING. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2024. № 3 (32–03). С. 79–84. URL: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2024-32-00-035> (дата звернення: 08.10.2024)

Череп Алла Василівна,
доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Академік академії наук вищої освіти України;
Воронкова Валентина Григорівна,
доктор філософських наук, професор,
Академік академії наук вищої освіти України,
завідувачка кафедри управління та адміністрування,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні;
Череп Олександр Григорович,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління персоналом і маркетингу,
Запорізький національний університет

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЇ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність дослідження екологічної економіки має велике значення, так як в останні роки навантаження на навколишнє середовище зростає через економічну діяльність у розвинутих країнах, а також швидкий економічний розвиток у країнах, що розвиваються, і прогнозується, стає все більш загрозливим.

В сучасних умовах проблеми навколишнього середовища стали більш тісно пов'язані з ресурсами та енергією, стало необхідно реагувати на навколишнє середовище у контексті відносин із світовою економікою, включаючи коливання міжнародних цін на ресурси та енергію. З іншого боку, після економічної кризи, спричиненої шоком Lehman у 2008 році, відбулося зростання екологічних проблем. Сьогодні є великі очікування щодо розвитку та поширення технологій (зелені інновації) та інвестицій у сферу навколишнього середовища, які є рушійною силою сталого економічного розвитку. Сприяння сталому розвитку було поставлено як міжнародну мету на Саміті Землі в 1992 році, а в Японії Третій базовий екологічний план (2006) мав на меті створення сталого суспільства шляхом інтеграції навколишнього середовища, економіки та суспільства. Розглядаючи взаємозв'язок між навколишнім середовищем та економічним суспільством, що є основою для формування сталого суспільства, за останні роки ми зіткнулися з

такими надзвичайно значними змінами ситуації, економічна та соціальна діяльність стикається з серйозними екологічними обмеженнями. Окрім економічної діяльності розвинутих країн, у деяких країнах, що розвиваються, відбувається швидкий економічний розвиток. Крім того, у країнах, що розвиваються, немає прогресу в зменшенні рівня бідності, зростає глобалізація та навантаження на навколишнє середовище, викликане економічною та соціальною діяльністю. Створюється ситуація, яка має серйозний вплив на навколишнє середовище як на глобальному, так і на місцевому рівнях. Як наслідок, екологічні зміни вийшли за межі свого впливу на окрему країну, і тепер мають величезний вплив на регіональному та навіть на глобальному рівні, як це видно з глобального потепління. Очікується, що цей вплив стане більш серйозним в майбутньому.

Проблеми навколишнього середовища та ресурси/енергія стають тіснішими, зростає потреба вирішувати їх комплексно. Зростають нові економічні сфери, такі як ринок переробки, тому необхідно вживати заходів, які враховують зв'язок із світовою економікою, наприклад, коливання міжнародних цін на ресурси та енергію. З іншого боку, на хвилі глобальної економічної кризи, викликаній Lehman Shock у 2008 році, міжнародні рухи, такі як «зелене зростання», спрямовані на те, щоб уникнути економічної кризи та досягти сталого розвитку. Щоб вирішити цю проблему, необхідно створити нове економічне суспільство, яке зможе співіснувати з навколишнім середовищем, в середньостроковій та довгостроковій перспективі необхідний серйозний перегляд промислової структури та економічної діяльності. Майбутнє завдання полягатиме в плануванні та впровадженні ефективної політики, заснованої на глибшому розумінні взаємозв'язку між навколишнім середовищем та економікою, щоб зробити його можливим [1].

Як свідчить аналіз британського огляду Стерна, який аналізував економічні та соціальні наслідки протидії глобальному потеплінню, дослідження екологічної економіки потенційно мають великий вплив на формулювання та просування даного виду політики. Для сприяння майбутньому збереженню навколишнього середовища потрібна політика, яка враховує сприяння більш ефективного збереження навколишнього середовища та економічного та соціального розвитку за допомогою екологічних реакцій, які вносять інновації в економіку та суспільство. З цієї причини дослідження екологічної економіки спрямоване на сприяння ефективним зусиллям, заснованим на глибшому розумінні взаємозв'язку між навколишнім середовищем та економікою, щодо питань, які вимагають нових зусиль на міжнародному та внутрішньому рівнях. Мета полягає в тому, щоб забезпечити основу для планування та просування екологічної політики, включаючи інформацію про динамічний взаємозв'язок між навколишнім середовищем та економікою, методи економічної оцінки екологічних цінностей та методи економічної оцінки політики. Необхідно продовжити дослідження, які сприятимуть формуванню майбутньої стратегічної політики шляхом тісної

співпраці між урядовцями та дослідниками, що посилюють взаємозв'язок між економічною діяльністю та навколишнім середовищем; аналіз економічної діяльності та навколишнього середовища, включаючи аналіз поточної ситуації та проблем, аналіз змісту та методів політики, а також аналіз наслідків політики, які підкреслюють взаємозв'язок із збереженням навколишнього середовища. Аналізуючи наслідки екологічної економіки, ми наголошуємо не лише на ефектах покращення навколишнього середовища, а й на оцінках з точки зору інновацій та інших впливів на економіку та суспільство. Аналізуючи зміст і методи політики, слід враховувати широкий спектр факторів, включаючи вплив політики на економіку та бізнес, методи регулювання, економічні методи, методи політики стимулювання, такі як інформаційні методи, методи політики створення ринку, а також їх комбінації.

Велику роль для розвитку екологічної економіки як чинника сталого розвитку має дослідження зв'язку між скороченням викидів парникових газів і економічним зростанням в усіх розвинених країнах світу. Оскільки викиди парникових газів тісно пов'язані з економічною діяльністю та життям людей, деякі стурбовані тим, який вплив матиме скорочення викидів парникових газів на потенціал економічного зростання та структуру промисловості створення нових галузей промисловості та підвищення міжнародної конкурентоспроможності як екологічно орієнтованої нації. У цьому сенсі екологічна політика та екологічна економіка взаємопов'язані, особливо у контексті протидії глобальному потеплінню, що виступає головним трендом визначення майбутнього напрямку розвитку економіки Японії, Китаю, Малайзії.

Ми використовуємо численні економічні моделі, щоб гнучко реагувати на різні аналітичні цілі, включаючи оподаткування для боротьби з глобальним потеплінням, систему пільгових тарифів на відновлювану енергію та систему торгівлі викидами шляхом оцінки екологічних та економічних наслідків оптимальної стратегії, яка є ефективною для суспільства з низьким вмістом вуглецю, що сприяє економічному зростанню. Необхідно проаналізувати індукований технологічний прогрес, в основі якого кількість електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, витрати на встановлення, в основі якого «сценарій просування технологій», який враховує такі ефекти, як зменшення кількості електроенергії, має високу ймовірність позитивного економічного впливу. Ми поєднуємо енергетичний сектор із макроекономічною моделлю, орієнтованою на попит, щоб проаналізувати короткостроковий вплив на макроекономіку, беручи до уваги розрив між попитом і пропозицією в реальній економіці. Крім того, необхідно розробити «багатогалузеву макроекономічну/енергетичну інтегровану модель», яка може оцінити вплив різних контрзаходів на глобальне потепління на скорочення викидів CO₂ та їх короткостроковий вплив на макроекономіку з розбивкою по промислових секторах, продовжувати працювати над аналізом економічного впливу різних заходів протидії глобальному потеплінню.

Екологічна економіка як чинник сталого розвитку включає *стратегію зеленого бізнесу*, зеленої логістики, зеленого маркетингу, зеленого управління людськими ресурсами, що необхідно для досягнення підприємствами сталого зростання за

одночасного сприяння сталому соціально-економічному розвитку, заснованому на гармонійному розвитку підприємств, природи та суспільства. Екологічна економіка поєднує у собі зміни у зовнішньому середовищі та фактичне становище підприємства міста і розглядає зростання загалом та у довгостроковій перспективі, для чого необхідно уточнити напрям зростання та сформулювати шляхи та заходи для досягнення цілей. Розробка «зеленої» стратегії є для підприємств гарантією впровадження «зеленого» управління на довгостроковій, стабільній та постійній основі, запобігання короткостроковим діям одночасно і перетворення «зеленого» управління на потужну, стійку та незамінну рушійну силу для зростання підприємств, вжиття заходів щодо економії ресурсів та захисту навколишнього середовища.

Зелена логістика має на увазі очищення логістичного середовища при одночасному придушенні шкоди, заподіяної довкіллю логістикою в ході логістичного процесу, щоб можна було повністю використовувати логістичні ресурси. Вона включає екологізацію логістичних операцій і всього процесу управління логістикою. З погляду логістичних операцій, це включає «зелене» складування, «зелене» транспортування, «зелене» розвантаження, «зелену» упаковку, переробку «зеленого» обороту, утилізацію відходів і т. д.

Зелений маркетинг – це систематичний проєкт. У ході маркетингового процесу слід приділяти увагу збиранню ринкової інформації та виробництву екологічно чистих продуктів, необхідних клієнтам, на основі ринкової інформації та поточної ситуації в компанії. Для досягнення «зеленого» маркетингу необхідно створити комплекс «зеленого» маркетингу, тобто сформулювати «зелені» ціни, запровадити «зелену» упаковку, створити «зелені» канали збуту, проводити «зелені» акції та надавати «зелені» послуги. Переробка продукції заснована на концепції відповідальності виробника, згідно з якою виробники збирають, транспортують, знищують або повторно використовують відходи або їх частини, видалені споживачами, не мають споживчої цінності, але шкідливі для навколишнього середовища або мають цінність для переробки.

Розвиток *зеленого підприємства* не може обмежуватись існуючими масштабами та існуючою продукцією. Воно має відповідним чином розробляти нові проєкти, щоб підвищити свою конкурентоспроможність та мати стратегію свого розвитку. Підприємства мають скористатися цією можливістю, інвестувати у проєкти із захисту довкілля, розвивати «зелені» галузі та продовжувати підвищувати рівень екологізації підприємств. Зелені інвестиції можуть стати поворотним моментом та проривом у корпоративному «зеленому» управлінні [2].

У процесі обліку собівартості підприємств, крім вартості споживання природних ресурсів, він повинен також включати вартість забруднення навколишнього середовища, коефіцієнт використання ресурсів підприємства та оцінку соціальних екологічних витрат, щоб всебічно контролювати та відображати економічні інтереси, соціальні інтереси та вигоди екологічного менеджменту підприємства. *Зелений аудит* повинен проводити систематичну та повну оцінку поточної діяльності підприємства з погляду «зеленого» управління, виявляти слабкі ланки та забезпечувати основу для прийняття рішень «зеленого» управління. Це може

лише знизити потенційні ризики, а й точно оцінити інвестиції в екологічно чистий менеджмент. Що ще важливіше, це допоможе компаніям відкрити нові можливості на ринку.

«Зелене» управління людськими ресурсами на підприємстві - це своєрідне управління людськими ресурсами, яке підтримує та сприяє реалізації стратегії «зеленого» бізнесу підприємства та дає підприємству конкурентну перевагу. Конкретні прояви полягають у наступному: при наборі персоналу для підприємства пріоритет має віддаватися найму кандидатів із професійними навичками. Позитивне ставлення до охорони навколишнього середовища проживання і навчання для підприємства. Співробітники повинні пройти навчання з екологічної політики компанії, управління довкіллям, екологічними показниками, а також знання з охорони навколишнього середовища повинні бути додані до всіх типів персоналу на всіх рівнях компанії, а також екологічних знань. обов'язки повинні бути включені до сфери оцінки та управління продуктивністю співробітників, а також слід нагороджувати тих, хто може добре виконувати обов'язки з охорони навколишнього середовища тощо.

Таким чином, «зелене управління підприємствами» може надати переваги:

1) Значно скоротити споживання енергії, утворення відходів та забруднюючих речовин, що знижує витрати на електроенергію та вартість очищення сміття. Для компаній, які практикують «зелений» менеджмент, їхня продукція, виробничі процеси, операції та інші відповідні бізнес-заходи можуть відповідати вимогам захисту навколишнього середовища. Таким чином вони можуть знизити ймовірність звернення до закону з питань захисту навколишнього середовища. Компаніям, які мають гарні заходи щодо контролю за охороною навколишнього середовища, легше подати заявку на страхування від екологічних нещасних випадків та отримати знижки та пільги.

2) Поліпшити свої маркетингові можливості та показники продажів. Останнім часом через швидке зростання екологічної обізнаності споживачів, споживачі звертають увагу на свій вплив на навколишнє середовище при купівлі продуктів, це також впливає на вибір постачальників продукції наступними роздрібними дистриб'юторами, оскільки роздрібні дистриб'ютори не будуть вибирати продукти, які споживачі не бажають. Оскільки споживачів «зеленої» продукції стає дедалі більше, ринку легше прийняти «зелену» продукцію, яка цінує захист довкілля.

3) Вивчення нових можливостей для зеленого бізнесу. Компанії з відмінним екологічним менеджментом можуть використати свої чудові технології та досвід захисту навколишнього середовища для пошуку нових ринкових можливостей. Наприклад, її успішний досвід і технології можуть бути використані як орієнтир для інших компаній і навіть урядів при проведенні робіт з охорони навколишнього середовища, а також можуть використовуватися як послуги, що продаються компанією. Крім того, компанії також можуть використовувати свої екологічно чисті технології та натхнення для розробки нових екологічно чистих продуктів та якомога раніше завоювання ринку [3].

Список використаних джерел

1. Череп А.В., Воронкова В.Г., Нікітенко В.О., Череп О.Г. Становлення і розвиток «нової економіки» як різновиду «економіки знань». Socio-humanitarian and technical technological explorations of modern science : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. С. 64-78.

2. Череп А.В., Воронкова В.Г., Череп О.Г., Нікітенко В.О. Зелена економіка, економіка замкнутого циклу або низьковуглецева економіка як моделі економічного розвитку. Education and science in the period of global crises and conflicts in the 21st century : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. С. 40-62.

3. Череп А., Воронкова В., Череп О. Вплив глобальних трендів діджиталізації на сучасний економічний розвиток: нові можливості та виклики. Humanities studies: Collection of Scientific Papers: Publishing house "Helvetica", 2023. 17 (94). С. 200–208.